

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ:
ОСОБЛИВОСТІ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ**

Коба Анна Володимирівна

студент – бакалавр юридичного факультету

Харківського національного університету

імені В.Н. Каразіна

e-mail: annushka3101@yandex.ru

Ключові слова: пред'явлення для впізнання, слідча дія, тотожність об'єктів, групова

приналежність, пред'явлення поза візуальним спостереженням, слідчий, свідок.

Пред'явлення для впізнання в системі слідчих дій належить до особливих способів одержання доказів, спрямованих на виявлення «ідеальних» слідів злочину у пам'яті його очевидців. Особливості цієї слідчої дії обумовлені, перш за все, тією обставиною, що вона цілком ґрунтується на психофізіологічних якостях людей і має складний психологічний механізм її реалізації. У ст.174 «Пред'явлення особи для впізнання», ст.175 «Пред'явлення предметів для впізнання», ст.176 «Протокол пред'явлення для впізнання» КПК України не розкривається зміст цієї слідчої дії, але визначені достатньо чіткі правила її підготовки, проведення і фіксації результатів, у світлі яких сформульовані в окремих підручниках і навчальних посібниках з криміналістики положення виглядають неточними, а іноді і суперечливими.

Деякі вчені вбачають завдання впізнання лише у встановленні наявності тотожності об'єктів. Багатьма вченими висловлюються різні думки щодо цілі впізнання. Одні вважають, що ціль впізнання – встановлення тотожності, інші – групової приналежності. На думку П.П. Цветкова, неможливість трактувати «встановлення подібності» як одну з цілей впізнання обумовлена тим, що висновок особи, що впізнає, про подібність не може бути достовірним доказом того факту, що перед особою, знаходиться той же об'єкт, котрий він бачив раніше, а не інший лише подібний на нього. Ця можлива недостовірність пояснюється тим, що при подібності об'єктів існує співпадіння лише декількох ознак різних об'єктів. При впізнанні мова повинна йти про встановлення співпадіння або неспівпадіння ознак, що стосується одного об'єкта. Інакше кажучи, метою впізнання повинно бути встановлення тотожності або відмінності, але не подібності.

Специфічним різновидом пред'явлення для впізнання як слідчої дії, передбаченої статтею 174 КПК є пред'явлення для впізнання поза візуальним спостереженням того, кого впізнають. Можливість його проведення була визначена ще у Законі України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві” від 23 грудня 1993 року. Однак ця норма закону практично не застосовувалася, доки Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України” від 13 січня 2000 року не були внесені доповнення до частини четвертої статті 174 КПК. Але донині чіткий процесуальний порядок і тактика пред'явлення особи для впізнання поза її візуальним спостереженням відсутні, що негативно впливає на практику його проведення. Відповідно до статті 15 Закону України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві”, серед заходів забезпечення конфіденційності даних про особу передбачається проводити упізнання поза візуальним спостереженням того, кого впізнають. Однак у зазначеному законі і КПК питання проведення такого виду слідчої дії детально не визначаються. У зв'язку з цим запропоновано ряд змін і доповнень до чинного КПК і його проекту з метою визначення процесуального порядку проведення пред'явлення для впізнання поза візуальним спостереженням особи і уніфікації назви цієї слідчої дії у відповідних нормативно-правових актах, де йдеться про його проведення.

При з'ясуванні обставин, за яких свідок бачив ту чи іншу особу в зв'язку зі злочинною подією, слідчий повинен допитати його також про місце спостереження (точне місцезнаходження, розташування відносно інших об'єктів, де саме це відбувалося — у приміщенні, на вулиці, в лісі тощо). Слід встановити, на якій відстані й протягом якого часу свідок спостерігав об'єкт, яка була погода, освітлення, в якому стані перебував злочинець (стояв, сидів, рухався чи перебував у стані спокою). Ці обставини потрібно з'ясувати в першу чергу, оскільки може статися, що свідок у міру певних об'єктивних чи суб'єктивних чинників не міг правильно і повністю сприймати ті чи інші зовнішні прикмети.

При з'ясуванні зовнішності і прикмет особи, яка підлягає впізнанню, слідчий повинен детально допитати свідка про загальні й характерні її риси. При цьому необхідно користуватись

даними словесного портрета, але в загальноовживаних виразах. Слід детально дізнаватися щодо зросту, будови тіла, віку, типу обличчя, кольору волосся, шкіри і особливих прикмет (шрами, родимки, бородавки тощо). Під час допиту, який провадиться з метою з'ясування зовнішніх прикмет злочинця, можливе використання науково-технічних засобів і способів, що полегшують складання словесного портрета. До них належать виготовлені рисовані портрети, різноманітні фотороботи (у тому числі з використанням комп'ютерної техніки).

Необхідно також детально з'ясувати у свідка, як був одягнений злочинець (форма, фасон, колір одягу, його загальний вигляд), чи не був свідок у стані переляку, душевного хвилювання в момент спостереження, що могло спричинити перекручення ним дійсності, перебільшення баченого. Крім цього, слідчий має визначити тип і особливості пам'яті впізнаючого, а у випадках пред'явлення для впізнання за голосом — його можливості визначити особливості голосу злочинця: тембр, висоту, силу та хрипкість, тощо).

Таким чином, для оцінки впізнання має значення не тільки той факт, що впізнаючий назвав прикмети об'єкта, але і те, наскільки в цих відомостях виражаються особливості упізнано об'єкта. Вирішуючи питання про оцінку доказового значення впізнання, необхідно вказати на наявність зв'язку між актом впізнання та іншими доказами. Якщо сам факт впізнання не викликає сумніви в достовірності, але не узгоджується з іншими фактами, встановленими у справі, необхідні пошуки нових доказів, перевірка наявних доказів, усунути протиріччя і знайти їм пояснення. Якщо ж протиріччя між впізнанням не викликають сумніву, та іншими доказами не усунуто, не можна говорити про доведеність обвинувачення.

Науковий керівник: доцент кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна, к.ю.н, доцент Даньшин Максим Валерійович.